

განცხადება

მიიღება ქართულს, რუსულს, სომხურს და ფრან-
გუზულს ენებზე.

გაჩინებული

განცხადების ღირსეულობა

დიდი ასოებით, ასოზე — 1 კაპ., ასო-მთავრულით,
სტრიქონზე — 8 კაპ., ციცერული, სტრიქონზე — 6 კაპ.,
და პეტიტით — 4 კაპ.

მუ საჭიროება მოითხოვს, რედაქცია გაასწორობა

და შეამოკლებს გამოგზავნილ სტატიებსა.
ლაუბეკდელი სტატია ავტორს არ დაუბრუნდება.

გამოდის კვირეობით, ოთხშაბათობით და პარასკეობით

„ფრთხილება“

მაღაქს ვარეშე მცხოვრებთა შემდეგის აღრესით უნდა დაიბარონ გაზეთი:
Въ Тифлисѣ. Въ редакцію газеты „Пробѣ“

856. 343.

ზანი	მთელი წლის გაზეთისა	—	—	8	—	„
	ქვესი თვისა	—	—	—	4	50
	სამის თვისა	—	—	—	2	50
	ქრთის თვისა	—	—	—	1	„

სვედრი ფასი გაზეთის დაბარებისა-თანავე უნდა გამოიგზავნოს კელაქშიაში.

ცალკე ნომრები „ღრმებისა“ ისუილება:

პატარაობის წიგნის ძალაში (ქუჩის ბილზე, მიწზევეს შენობაში)

გრიშუროვის წიგნის მაღაზიაში (ტუქიის ზიდთან, ზუბალოვის სახლში)

„კარდნახის“ სარდაფში (სასახლის ქუჩაზე, პრეზიდენტის ქუჩასთან)

„სულთანის“ თამბაქოს მაღაზიაში (სუდის ქვეშ)

[illegible]

ფანი თითო მუშაობა—5 კაპეიკი

სამართველო

სახელოსნო უკრავის ამოღება

ბეგრს ლაპარაკობს ჩვენი ხელო-
სანი ხალხი ამ ჟამად ამ სახელოს-
ნო შპრავის შედგენაზე და უსტაბა-
შების ამორჩევაზე.

მართი თვე მეტია, რაც უსტაბაშე-
ბის ამორჩევა იყო დანიშნული; ერ-
თი თვე მეტია, რაც ეს ამორჩევა
უფ. თეოდოსის ღუბერნატორმა გა-
უქმა და ამასთანავე ბრძანა, რომ
ახლავე შეედგენ ახალს ამორჩევებ-
საო.

მაგრამ ახლანდელი უსტაბაშები ყურსაც არ იბერტყენ. ექვსი წელიწადია, რაც ისინი სტარშინობენ, უსტაბაშობენ, თუმცა კანონით კი ამ თანამდებობაზე ერთს წელიწადზე მეტი არ უნდა ღარჩნენ. ამ ექვსი წლის განმავლობაში არცერთხელ არ ყოფილა ხელოსნების კრება ახალ სტარშინების ასარჩევად; ხელოსნები დიდ საყვედურს და უკმაყოფილებას აცხადებდნენ და აცხადებენ ამაზე ამბობენ, უფ. შალინგს, ახლანდელ სტარშინას, თვითონ არა ესმის რაო, სეკრეტარი ატრიალებს ყველას ხელოსნო შპრაჟის საქმეებსაო და ცუდათაც ატრიალებსო. აღარ გვინდა ახლა აღარ ჩამოგვცლებო! და სხვა

მართლაც, უკანასკნელმა ამორჩევამ დამტკიცა, რომ ხელოსნებმა უკმაყოფილოდ არიან უფ. შალინგზე: თითქმის ერთხმად გააშვეს ი და თითქმის ერთხმადვე უფ. ა. პანაძე აირჩიეს ამ თანამდებობაზე. ამბობენ, ესრეთივე შედეგი ექნებ მომავალ კენჭის ყრასაცაო. აი ამისთვისაც არ უნდათ თურმე, რომ მალე დანიშნონ ახალი კრება ხელოსნებისა და სტუკარზინის ამორჩევა; ამ

ბოგენ, ძალიან დახლართულოდ და
უთავ-ბოლოთ მიჰყავდათ საქმეები
შპრაყაში და ახალ ამოჩჩეულებში
სათვის ანგარიშის მიცემა აშინებთო

მეცის სხვა რასმე ამბობენ. მაგრამ
ერთი ღრო იქნება, ამ მდგომარეო-
ბას ხო ბოლო უნდა მოეღოს; ერ-
თი ღრო იქნება, ხო კენჭი-ყრა და
ამორჩევა უნდა დაინიშნოს!

ხელოვნება სრული უფლება აქვთ
სადაც რიგია, მოითხოვონ, რომ ეს
ამორჩევა რაც შეიძლება მალე და
წიწხლად ძველმა შპრაემ, რადგან
ამ დაგვიანების გამო სახელოვნო
საქმეები ბრკოლდება და ქალაქსა
ზიანი ეძლევა.

საზოგადოებრივი უნდა შევინიშნოთ აქ
რომ ახლა, როდესაც სახელმწიფო
შპრავას, კანონით, ზოგიერთი ახალ
ლი უფლება და თან მოვალეობა
მოემატა, უფრო მომეტებული ყუ
რადლება უნდა მიეძღეს და ხელოს
ნები, რომელთა ინტერესსაც ეს ყვე
ლაზე უფრო დაახლოებით შეეხება
უნდა ცდილობდნენ, რომ ისეთ
წარმომადგენლები ამოირჩიონ, რომ
მელთაც ნამდვილად ესმოდათ ე
მოვალეობა და შეეძლოთ კიდევ
იმის თავიანთ, პატიოსნად შესრუ
ლება და ამომჩიველების სარგებ
ლობის დაცვა.

6. 8.

დღიური

* * * ჩვენ გვითხრეს, რომ ამ დღეებში ვიღაცებს სახელოვნო უპრადიკასა ვაუტუქიათ და იქილამ ფულბი ამოჟლიათ. ამბობენ, ეს მიერე არისო, რომ ამ სახელოვნო უპრადისკასას სცარცვავენო, და ზოგერთები ამ გარემოებას ძალიან ეგინად ჟუჟრებენო.

ამ ^{**} ღაბა ხონიდან გვწერენ, რომ ამ ქაშად იქ არის დაბინავებული მუთაისის ღუბერნიის სამს უზღში მოგროვილი დრუჟინა—მეირილის მაზრისა, რაჭისა და ლეჩხუმის, სულ ექვსას კაცამდინ. მაღაქს უჭირავებია ამ დრუჟინისათვის თავის ხარჯით სახლები ოთხის თვის ვადით, 15 გასულ იანვარს მოსულა ეს დრუჟინა ხონს და მას აქეთ მუდამ დღე სწავლობენ სამხედრო ხელობასა; იმათი უფროსი პოლკოვნიკი თ. ნ. შულუკიძე გაკვირვებული არისო, გვწერს ჩვენი კორრესპონდენტი, ამათს სისიმაჯვეზე და მსწრაფლად ყველაფრის გაგებაზედაო; რასაც სხვები ხუთ-ექვს წელიწადს უნდებიან, ესენი ერთ-ორ თვეში სწავლობენო. მოფის ხმარება ჩინებულად შეისწავლესო.

*** რადგან წრეულის მტკვარი არ
გაუყენავს, ამის გამო ქალაქის ხალ-
ხი სოფლებიდან ეზიდებიან ყინულ-
სა და თოვლს ურმებითა და სახედ-
რებით. შუთი ყინული ახლა 25 —
30 კაპეკად იყიდება. ზაფხულში
რალა იქნება!

*
** ამ თვის ექვსს, საღამოს 9 საათ-
ზე, შანქის გვერდით მდგომს ერთ
ამ სომხის ეკლესიის მღვდელს დას-
ცემიან ავაზაკები და კარები ჩაუშტ
ერევიათ. მაგრამ ამ დროს შეუტყვიათ
და ქალებს ყვირილი და წივილი-კი-
ვილი შექნიათ. პერიოლზე მეზობ-
ლები მოცვივნულან; ავაზაკებს ერ-
თი მეზობელი დაუჭრიათ ხანჯლით:
და თვითონ მღვდელიც, და გაქცეუ-
ლან. წაღება კი ვერაფრის ვერ მო-
უხსწერიათ.

* * მართი ჩვენი მოქალაქე გვთხოვს
მივაქციოთ ყურადღება იმ გარემო-
ბას, რომ, მგონი, არც ერთს ქალაქ-
ში არ მოიპოვება იმდენი ძველი
დამავალი და საშიშო სახლები, რამ-
დენიც ჩვენს ქალაქშია. ზანსაკუთ-
რებით ძველი ნაწილი ქალაქისა სა-
სეა ისეთი შენობებითა, რომელთაც
შიშით შეჰყურებს კაცი და რომელიც
დანგრევას დღე-დღეზე უნდა მოვე-
ლოდებოდეთო. ამ შენობებში ცხოვ-
რობს საწყალი, მაგრამ მუშა და იქ-
ნება ყველაზე სასარგებლო ნაწილი
ჩვენი ქალაქის მცხოვრებლობისაო.

ჩვენ, ჩვენის მხრით, ამ გარემოე
ბაზე ქალაქის ზამეგობის ყურადღე
ბას მივაქცევთ, რომლის პირ-და-პი
რე მოვალეზაა, რომ ამგვარი შენო
ბები დააქცევინოს პატრონებს.

* * * ნახიჩევნიდამ გვატყობინებენ
რომ ამ თებერვლის წ-ს იქაურს საპა-
ტრობილეში ტუქალებს არეულობა
მოუხდენიათ მუშაობის დროს და
გაქცევა განუზრახავთ. სალდათებ-
იძულებული ყოფილან თოფი ეხმა-
რათ; ერთი მთავარი ავაზაკი მოუტ-
ლავთ და ორიც სასიკვდილოდ და-
უჭირათ.

იგივე კორარესპონდენტი გვწერს, რომ ბ. ჰინდულის ამინდებიაო, ზანთარი ისე გადისო, რომ თოვლი დყინული არ გვინახავსო. თუმცა მთიანობის ხმები ხშირდებაო, მაგრამ ჯერ კიდევ იაფობა არის სანოვგისაო.

„დროების“ კორექსიონდენცია

რაჭილამ, იმერეთის 4-ს. მთელი წარსული წლის განმავლობაში განსაკუთრებით ყურადღება მქონდა მიქცეული ჩვენს—ჯერეთ ერთადერთ გაზეთ „ლორეაზე“, რომელიც შეძლებისა-და-გვარად აკმაყოფილებს თავის დანიშნულებას—სარგებლობს თვითოეული შემთხვევით, რომ მი-აქციოს ჯეროვანი საზოგადო ყუ-რადღება იმისთანა მოვლენებს ჩვენს ცხოვრებაში, რომლების სწორ გზა-ზე დაყენებას შეუძლიან, ალრე თუ გვიან, ასწიოს ჩვენი ჯერეთ დავარ-დნილი ეკონომიური, ზნეობითი და გონებითი მდგომარეობა; არ უშვებ-დი არც ერთს ნომერს ისე, რომ თავიდან ბოლომდე ერთხელ მაინც არ გადამეკიობოს და ყოველი ნომ-რის წაკითხვა შემდეგ მცეცხლდე-ბოდი, რადგანა—მაში ვერაოდეს ვერ ვპოულობდი იმას, რასაც მე-ძებდი.

და ჩას ვეძებდი? მეძებდი კორ-
ჩესპონდენტს ჩიას რაჭილამ—იმ რაჭი-
დგან, სადაც მდაბალი ხალხი—გლეხ-
კაცობა—თავის თავდაბლობით, სულ-
ფრთხილობით, ბევრ მოთმენით და
ფსიქიკობით გამხდარა ჩინოფნიკების,
საყურების და ორი-სამი თავადების
ხიდათ და ყურ-მოჭრილ ყმათ,—
სადაც გლეხ-კაცობას იმავ მიწეზეთა
გამო, ემართებათ უზღვეველი უსა-
მართლოება; სადაც ყოველ-წლივ
ჩნდებიან და ჯიბეების დასუქების
შემდეგ ისევ ქრებიან სხვა და სხვა
ნაირი ექსპლუატატორები; სადაც
ასე გავრცელებული არიან მკითხა-
ვები და მკითხაობა და სხ. და სხ.

ჩვენ მკითხველ საზოგადოებას, უყველია, ჰგონია, რომ რაჟა და, მამასალამე, რაჟველები კეთილ-დღეობენ: მათ გზებიც კარგი აქვთ, უფულოთ, ე. ი. დაუჯილდოებლათ, არიან ამუშავებს და არვისთვის მუშაობენ; მათ ტყეეზუდაც მხოლოდ ჯეროვან გადასახადს ახდებიან; ადგილებს და ტყეებს უსამართლოდ არ ართმევენ; ქურდობის, ავაზაკობის და კაცის-კვლის არა იციან-რა; მოვალეები ტყავს არ აძრობენ უღმრთო, ურიუელი ფულის სარგებლით; რომ რაჟველებს არ აწუხებენ ტყუილ-უქმათ მჭამლები, პარაზიტები, — და რას არ იფიქრებს კაცი მაშინ, როდესაც თითქმის ყველა საქართველოს კუთხეებიდან ისმის წუხილის ხმა და ჩვენი რაჟველები კი ჩაჩუმებული არიან?!

რას უნდა მივაწეროთ ამ ნაირი
სიჩუმე? ზანა იმას, რომ, ერთმც,
რაკველებმა არ იცოდნენ არსებობა
მთელისში იმისთანა ორგანოსი,
რომელიც დაუზარებლათ მისცემს
შესაფერ აღვიოს თავის სვეტებზე
მოკლე შენიშვნას, თუ ეს უკანას-
კნელი ცნება მთელი მხარის და ან
რომელიმე მისი ნაწილის ინტერე-
სებს? ან, იქნება, მთელს რაქაშიარ
იაგებოდეს იმისთანა კაცი, რომელ-
საც ორი-სამი ჰაზრის შეერთება და
ქალალზე გარდმოცემა შეეძლოს?

არა, რაჭველებმა იციან „დროების“ არსებობა და არა თუ იციან, ზოგიერთები კიდევ იწერენ და ერთგულთა კითხულობენ; აგრეთვე რაჭას ჰყავს არათუ იმისთანები, რომელთაც შეუძლიანთ ორი-სამი ჰაზრის შეერთება და ქალაქზე გარდმოცემა, არამედ იმისთანებიც, რომელთაც საუცხოვოთ დაუსრულებიათ უმაღლესი სასწავლებლები; მაგრამ, მაგარი ის არის, რომ ეს უნივერსიტეტები არ ემსახურებიან თავის მხარეს: ერთი პეტერბურგის არის, მეორე მარშაუში, მესამე მდესაში და მეოთხე ლმერთან უწყის, სად არის. და მართლაც, რა უნდათ იმათ საქართველოში? რა გააკეთონ აქ, როდესაც უმაღლესი ყველაფერი გაკეთებული არის, ყველაფერს პატრიარხალური სახე ადევს და პატრიარხალური წესით მიდის; ისაც საკმაო არის, ხანდისხან გააბედნიერონ მათი რაჭა თავის მობრძანებით, დაელოპარაკონ და ხელი ჩამოართვან გატყუებულ რაჭველებს; ესეც საკმაო არის; ამისთანა ფარისევლობისთვისაც ბევრს დალოცვენ იმას და ბევრჯერ—ყოველ სეროთუკიანი კაცის დანახვაზე—იტყვიან: „ღედა, ღედა, ღედა! რა თავმდაბალი, კაცო-მოყვარე და გლეხების შემზრალბელი ყოფილა, შეეკაცო, იღედა-მამა ცხონებულის შეილი, ლმერთმა აცოცხლოს და აბედნიეროს, ქვე რაფა იიკადრა გლეხ-კაცის ხელის ჩამორთმევა, კი“ და სხვ. რაც შეეხება მდაბალ და საშუალო სასწავლებლებში ნამყოფებს, ესენიც დაბნეული არიან ზოგი სად და ზოგი სად, ზოგი მწერლად არის და ზოგი მათ თანაშემწეთ; მაგრამ ამათ გარდა ჩვენში იბრუნებიან ისეთი პირები—თუნდაც სასოფლო შკოლების მასწავლებლები, რომლებსაც ყოველთვის პქით იმდენი დრო და შეძლება, რომ ორი-სამი შენიშვნა გამოაცხონ მართელი გრძელი წლის განმავლობაში, როგორც თუ ნეტარ-სენებულის შარშანდელი ნაკიანი წელიწადი.

მაგრამ სიზარმაცე, სიზანტე, სწორეთ რაჭული სიზანტე, არ აძლევთ იმათ შეძლებას მოუტანონ, ამ ნაირათ, შეძლებითი სარგებლობა თავის მხარეს. რა მიზეზებმა ჩააყუჩათ ისინი, რომელნიც აქედამ ადრე იწერებოდნენ ხოლმე? ბამოვლიათ წერის ნიჭი? არა, არ გამოლევიათ, ცოტადენი მაინც დარჩათ, მაგრამ არ უნდათ მოიხმარონ დავის რაღაცა აქეს. ან, იქნება, მასალა მამოვლიათ?—მასალა გამოუღვევლია, მხოლოდ მცირე შემუშავებას და დროს, ე. ი. ორი-სამი საათის ჯდომას, ფიქრს და ბატის კალმის ქნევას თხოულობს.

სასოფლო შკოლის მასწავლებელს ეჭვითანა: სად მიდიან ის მისი მოსწავლეები, რომლებიც ასრულებენ ერთ კლასიან სასოფლო შკოლას? ამ კითხვაზე, უეჭველათ, მომიგებს, რომ ამისთანები რჩებიან თავ-თავის სახლებში და ავიწყდებათ ყველა ის, რაც სამი ან ოთხი წლის განმავლობაში შეუძენიათ სასწავლებელში. მაშ, თუ ეს ასრეა, როგორ ფიქრობთ, კარგი არ იქნებოდა ჩვენს რაჭაში გეგმონდა იმისთანა რამ სასწავლებელი, სადაც, როგორც აზნაურების, აგრეთვე გლეხების შეილება სასწავლებლობათ სწავლის გაგრძელება? სასოფლო შკოლების მასწავლებლების ვალია აღძრან ამისთანა კითხვები მხარეში, გააღვიძონ მძიმე ძილს მიცემული ხალხი და ნება უნებლიეთ აფიქრებინონ გლეხებს და აზნაურებს სასარგებლო სასწავ-

ლებლის დაფუძნება. ეს სწორეთ ისეთი არსობითი კითხვაა, რომელიც ღირს იმათ, რომ ითქვას იმაზე ორიოდ სიტყვა.

მთელს მუთაისის ლუბერნაში არ არის არცერთი მაზრა ისე დაშორებული თავის ლუბერნის ქალაქ მუთაისზედ, როგორც რაჭის. ამ სიშორეს დაუმატოთ ისიც, რომ რაჭის მაზრას აერთებენ ქალაქ მუთაისთან ისეთი გზები, რომელნიც სდევან მაღლოვან მთებზე და ამასთანავე მთის ძირებზე, სადაც მთელი ზამთრის განმავლობაში სდევს აუღებლათ ღრმა თოვლი და აკავებს გზებს, არათუ ცხენით მისვლა-მოსვლისათვის, არამედ ქვევითი კაცი-სათვისაც შეუძლებლათ ხტება ამ გზებზე მოგზაურობა ხშირი ქარბუქის მიზეზებით.

ამ მიზეზების შეუხედველათ, უმეტესი ნაწილი ჩვენი მოსწავლე ახალგაზდებისა იმყოფებიან სხვა და სხვა სასწავლებლებში მუთაისში. ზოგს იმათგანს ჩასდით სახლიდან ყოველთვეობით ერთხელ გადაჭრილი ფულის რიცხვი და ზოგს კი ფქვილი, სახარცე, ლობიო და ცოტა ფულიც. რაჭაში დიდი ზამთარი იცის, იწყება ადრე და თავდება გვიან; ხანდისხან ავი ტაროვები გრძელდებიან დიდხანს და ართმევენ მშობლებს შეძლებას თავის დროზე მიაწვდინონ შვილებს ფული და სხვა საზრდო. ამისთანა შემთხვევები ხდებიან არა იშვიათად და ჰყრიან საწყალ მოსწავლეებს და მათ მშობლებს უკიდურეს განსაცდელში და წუხილში: აი აგერ მოახლოვდნენ დღესასწაულები, ყმაწვილები სიხარულით ლამის გაგიჟდნენ, ფრინველ, მოელიან სახლიდან ან მამის ცხენებით, ან მოსამსახურე ბიჭს, მათი ფანტაზია განსაკუთრებით მუშაობაშია, ისენი პერსპექტივაში კიდევაც ხედვენ თავის სახლს, ღედს, მამას, პატარა დებსა და ძმებს,—ადგენენ პლანებს: როგორ იმგზავრონ, რათი ასიამოვნონ თავისი ღედ-მამა, ძმები და დები, რა გააკეთონ სახლში, როგორ გაატარონ დროება და სიხარულით აღტაცებულები, სიხარულით თვალახვეულები იმაზე კი აღარ ფიქრობენ, თუ როგორი თოვლი სდევს გზებზე, რანაირი ქარები უბერავენ და შეიძლება თუ არა ამისთანა ტაროვებში მოგზაურობა. აი მიიწურა მარხვა; უმეტესი ნაწილი ამხანაგებისა დროებით მოშორდნენ მუთაისს და ის თითქმის მარტო რჩება დღესასწაულებზე თავის კაჩის და კერის გარეთ. მერ გუხარიათ ბედნიერდებზე ვერც მშობლებს, მათაც რაღაც აკლიათ თვალში და გულში—ვერ დაუფიქრიათ უპატრონოთ დაგდებული შვილი....

ეს უზო-უველობა და სიშორე ხშირათ აკლებს სწავლის და განათლების მიღებას ჩვენ ახალ შთამავლობას და აქამოდ არ გვიფიქრია, თუ რა საშუალებები ეიხმარათ ამ უბედურობის თავიდან მოშორებისათვის. სიტყვა არ უნდა, რომ ჩვენ არ შეგვიძლიან არც რაჭის მუთაისისაკენ მიწევა და ამ ნაირად მისი იმასთან დაახლოვება, არც დაბალი და საშუალო კლასების გახსნა, როგორც: ოთხ-კლასიანი სასულიერო სასწავლებელი, პროგიმნაზია, გიმნაზია და სხ. და მართლაც უნდა ესთქვათ, რომ ესრეთი სასწავლებლები ჯერ-ჯერობით სრულებით საჭირონი არ არიან ჩვენთვის. ჩვენთვის საჭირო არის იმისთანა სასწავლებელი, რომელსაც რამ სხვა დანიშნულება, მიზანი და ხასიათი ჰქონდეს, ვინემ ზემო-ხსენებულს

სასწავლებლებს. მინ არ იცის—რა დანიშნულება და აქედგან ხასიათი აქვს ხსენებულ სასწავლებლებს: სასულიერო სასწავლებელი ამზადებს ყმაწვილებს სასულიერო სემინარიისთვის და ეს უკანასკნელი სასულიერო აკადემიისათვის; პროგიმნაზია გიმნაზიისთვის და გიმნაზია უნივერსიტეტისათვის. აქედგან ამ სასწავლებლებში სწავლასაც მარტო მომამზადებელი ხასიათი სდევს: არც ერთი საგნის შესწავლა არ ბოლოვდება, ყველა საგნებს აქ მარტო მომამზადებელი კურსების ხასიათი სდევს, აქ თვითოეული იმათგანი თავის დანიშნულებათ და ეალათ სთვლის მარტო ერთს: საუკეთესოთ მოამზადოს ნიადაგი სისტემატიკური, სამეცნიერო კურსების შესწავლისათვის (მაღალ-კლასებში).

სულ სხვა ხასიათისა არიან სამოქალაქო სასწავლებლები, რომლებზედაც მე მსურს დაწვრილებით მოველაპარაკო ჩემს მოძმე რაჭველებს, მივაქციო მათზე განსაკუთრებული მათი ყურადღება, წრფელი გულით და განზრახვით ვურჩიო იმათ, და ბოლოს იმათაც რამ იფიქრონ სა-მოქალაქო სასწავლებლის დაარსებაზე თავის ოს-ქალაქში (ასე უწოდებენ რაჭველები დაბა ოსს).

მოგოლეთელი
(დასასრული შემდეგ №-ში)

მწერლობა

სოლომონ ისაიჩი მეჯღანუ-აშვილი, რომანი „წერ. არდაზიანისა“ („სიკარი“ 1861 წ., № 1 და 2). *)

II

ჩვენ ზემოთ ვსთქვით, რომ „მეჯღანუ-შვილი“ ნამდვილი, რეალური მოთხრობაა. რომ ესთქვათ, „მეჯღანუ-შვილი“ ბევრად ჰგავს რეალურ მოთხრობას, უფრო სწორე იქნება.

არდაზიანს არა ჰქონდა პირველი რისების ნიჭი, რომ გამოჩენილი რეგოლიუცია მოეხდინა მწერლობაში, რომ ერთბაშად შეეთხზა სრული რეალური მოთხრობა. მის მოთხრობაში მოიპოვება წმინდა რომანტიკური ნაწილიც. აი მაგალითათ მეჯღანუ-შვილის ქალმა მამარმა ნახა ორჯერ ზრდილი თავადი ალექსანდრე რაინდი და ისე შეუყვარდა ეს, რომ, როცა ვერ ხდებოდა ამის ცრლათ, ქლერქდება და კვდება. ეს შემთხვევა არ არის ჩვეულებრივი შემთხვევა და სრულებითაც არა ჰგავს ყოველ დღიურ ნამდვილ ცხოვრებას, რომ ჰქონიყო იმას ადგილი რეალურ მოთხრობაში. იქნება აეტარს შერცხვა, რომ სულ უბრალო საგნებზე ლაპარაკობს და მოინდომა ბოლოს მკითხველების გაკვირვება; მაგრამ ამ საკვირველმა ამბავმა ნამდვილად კი დაასუსტა ის შთაბეჭდილება, რომელიც გამოჰქონდა მკითხველს მოთხრობის კითხვიდან.

ამ შთაბეჭდილებას ასრუტებენ ზოგიერთი სხვა წერილმანი შეცდომებიც, რომელთაც ვაჩვენებთ აქ მოკლედ მკითხველს:

მეჯღანუ-შვილი ხშირად უაღაგო ალაგს დაიწყებს ხოლმე დაცინვას ჩვენ ამაყ განათლებულ ახალგაზდობაზე. მქვენ გიკვირთ, რისთვის ლაპარაკობს ხოლმე ამაზე მეჯღანუ-შვილი, როდესაც მოგვითხრობს ის მეტად მძიმე თავისთვის საგანზე. მაგრამ, თუ მოიგონებთ, რომ „მე-

ჯღანუ-შვილი“ დაწერილია მძიმე ომანიკისაგან, რომელიც ქვეყნულ თავის დროინდელ ანალთაგან, მაშინ გაიგებთ სუყველათერს. რასაკვირველია, კარგი იქნებოდა, რომ აეტარს არ ელაპარაკებინა ამგვარად მეჯღანუ-შვილი და ახალგაზდობის გალანძღვა შეენახა თავის პოლემიკურ სტატიებისთვის.

კარგი იქნებოდა, რასაკვირველია, ისიც, რომ უ. ლ. არდაზიანს თავის კინტო სოლომანი ელაპარაკებინა უბრალო და არა წიგნურ ან ძველებურ ენით და გადაჭარბებით არ ექებინა ჩვენი თავად-აზნაურობა. მქვენ ცხადად ხედავთ, რომ არდაზიანი ძალათ ათქმევინებს მეჯღანუ-შვილს მაგალითად შემდეგ სიტყვებს:

„მთი ხასიათი შენიშნე იმაში (ძახელ მებატონეებში) და სრულიად ძახეში, კარგი: დიდი და პატარა მებატონეი შეკვეთილი არიან ერთ-სულობით, ერთ-გულობით, სიყვარულით, მეგობრობით, პურ-მარბლობით. ეს წარჩინებული ხასიათი ძნელად სადმე იპოვება!“

ან:

„მართალია, გული კაცის მიელტვის ყოველ მას, რაც კი არის უფლადის და დიდ-მშენიერი. ეს ის არის, რომ კაცი მიელტვის თავის პირველ მდგომარეობას—დიდებასა და ნეტარებას—რომელიც მას დაუკარგავს. ეს მიელტოვება ტრიალებს გულში და კაცთ უმეტეს ნაწილში გარეგანდ სრულიად არა სჩანს, დამარხულია, სხვადასხვა მიზეზების გამო; მაგრამ არიან გამი, რომელნიც ვერ დაიტევნ გულში ამ გრძნობასა, აღიძვრან მისგან და მიელტვიან უკეთესობას, განცხრამას, დიდებას, ყოველ მშენიერებას;—ამის გამო დაიბადა გამშენიერებული ზელოვნება და სწავლა, სიტყვიერება, გემოვნება, ზდილობა და სხ.“

ესი შეუძლიან ილაპარაკოს სემინარიელ ფილოსოფოსმა და არა კინტო მეჯღანუ-შვილმა.

მეჯღანუ-შვილს გარდა თვით ანგელოზისაემ კეთილ და ნამდვილად განათლებულ თავად ალექსანდრე რაინდიმს ალაპარაკებს უ. ლ. არდაზიანი მეტად საცინლად. სოლომანი ისაიჩი მივიდა რაინდიმსთან ეალის მისაღებათ და აი ამ დროს ნამდვილად განათლებული ალექსანდრე რას ეუბნება მეჯღანუ-შვილს, როცა ეს უკანასკნელი ჰკითხავს იმას, რათ არის მერობა განათლებული:

„ბასოვო, ძრისტე რასა ბჰანებს სხარებაში? მე ვარ ნათელი სოფლისა.“ ნამდვილად ძრისტე განათლებულს მერობიასა და სხვა მხარეთაც, სადაც მისი სხარება არის ზელომდგენელი ყოვლის მოქმედებისა. ფანტია მცირე ჟამს გატუდა ძრისტეს სახარებასა და ჩაეარდა სიბნელეში, რომლის გამო მოხდა საშინელი არეულობა; და როდისაც ამის შემდგომ ჰრანტა ცხადათ მოვიდა სახარებასა, ისევ განათლდა.“

რასაკვირველია, ამით უ. ლ. არდაზიანს სურდა დემტიკებინა უღმერთო ახალგაზდობისთვის, რომ ნამდვილი განათლება სარწმუნოებშია; გამოვიდა კი, რომ პრაგოვედი რაინდიმ ამ ქალაქებით დემგავსა უმეტარ მღვდელს, რომელსაც მეცნიერებისა იჩიცი არ ესმის და ყოველ ისტორიულ ფაქტის მნიშვნელობას აღნის სარწმუნოებით.

ამ გვარ ადვილებს, რომლებიც ვერ გვიხატავენ სწორედ ნამდვილ ცხოვრებას, იპოვით კიდევ რამდენიმე არდაზიანის მოთხრობაში; მაგრამ ჩვენ აქ ვუჩვენებთ მკითხველს მხოლოდ ერთს.

აღზრდა ისეთი დიდი მნიშვნელობა აქვს კაცის ცხოვრებაში, რომ დიდ რეალურ მოთხრობის მწერალი თავის თხოულები რამდენიმე გვერდს მაინც უძღვნის თავის უმთავრეს პირის აღზრდას. არდაზიანი კი უძღუ-

*) „დროება“, № 18

ამ მოკლე ხანში უნდა იქნეს ნაციონალურს ძრებაში სჯა, ან ახალი კანონი ბეჭდვის თაობაზე. ალბერტ ბრევიმ, ნაციონალური ძრების თავსმჯდომარის ძმამ, უნდა შეიტანოს ამ კანონის პროექტი ძრებაში და სამტკიცებლად და ამბობენ, რომ სულ შეუცვლელად თუ არ მიიღეს ეს რესპუბლიკელების მხრით წარდგენილი კანონი, უეჭველია, დიუჭორის კანონებს მაინც მოსაპოვნო, და ამნაირად ხაფრანგეთის ბეჭდვის (განსაკუთრებით ჟურნალ-გაზეთების) ახლანდელ შევიწროებულ მდგომარეობას ცოტაც არის შემსუბუქება მიეცემა.

განცხადებანი

კავკასიის სამეურნეო საზოგადოების რჩევანი

სირკულიარული წიგნის პროექტი კავკასიის სამეურნეო საზოგადოების რჩევანი:

მოწყალეო ხელმწიფე!

კავკასიის სამეურნეო საზოგადოებამ ამ წლის 11 იანვრის სხდომაზე გადაწყვიტა, რომ მამაველი დროიდგან გამოსცეს თავის სხდომათა ანგარიში და შრომები შემდეგის საფუძვლით:

საზოგადოების სხდომათა ანგარიში

საზოგადოების ანგარიშის დროგამოშვებით გამოცემისათვის, წესდების 86 მუხლის ძალით, საქაროა, რომ საზოგადოებას თვეში ერთხელ მაინც ჰქონდეს სხდომა და ამ სხდომის ანგარიში, დამტკიცების შემდეგ, უნდა დაიბეჭდოს. ანგარიშში იქნება დაბეჭდილი:

ა). მინ იყო სხდომის თავსმჯდომარე და რამდენი წევრი დაესწრნენ.

ბ). მოხსენება სეკრეტარისა საზოგადოების დიურ საქმეებზე. მიწერმოწერა სხვა საზოგადოებებთან და უწყებებებთან; განკარგულება საზოგადოების მეურნეობით საქმეზედა.

გ). ჰაზრი საზოგადოების წევრთა სხვა და სხვა საგნებზე; ამ ჰაზრზედ ამტყდარი სჯა სხდომაზედ და განჩინება საზოგადოებისა.

დ). სხვა და სხვა მოკლე სტატიები, რომელიც საზოგადოებაში წაკითხულა და რომლის დაბეჭდვასაც სხდომა გადაწყვიტეს. მოკლე შინაარსი გრძელი სტატიებისა, რომელნიც საზოგადოების „ძრებაში“ უნდა დაიბეჭდოს.

ე). საზოგადოების რჩევის სხდომათა პროტოკოლი.

ვ). კორრესპონდენციები სხვა და

სხვა მხარეებიდან ტაროსზედ და მოსავალზედ.

ზ). ახალი ამბები გაზეთებიდან და ჟურნალებიდან.

ი). მეტეოროლოგიური დაკვირვება გასული თვისა ზოგიერთ უმთავრეს ადგილებსა.

თ). სამეურნეო განცხადებანი საზოგადოებისა და კერძო პირების: თესლის, ხეების, მაშინების და სხვ. გაყიდვაზედ.

პრება სამეურნეო საზოგადოების

ძრებაში დაიბეჭდება:

ა). სპეციალური სტატიები მეურნეობის შესახებ საგნებისა: მამულების და ტყის მოვლის თაობაზედ და სხვ., რომელნიც სხდომაზე წაკითხულნი ყოფილან.

ბ). მაღათარგმნილი სტატიები წიგნებიდან, ჟურნალებიდან ანუ გაზეთებიდან, რომელთაც გაცნობა სასარგებლოდ იქნება კავკასიის მეურნეობისათვის.

გ). ახალი სამეურნეო ამბები გაზეთებიდან და ჟურნალებიდან.

დ). მმართველობის განკარგულება მეურნეობის შესახებ.

ე). სხვა და სხვა გვარი სამეურნეო განცხადება.

საზოგადოებას ჰსურს, რომ კავკასიის სხვა და სხვა მხარეებში ყვანდეს თავის საკუთარი კორრესპონტები, რომელთაც უნდა გამოგზავნონ შემდეგი ცნობანი: ამინდის მდგომარეობა, სოფლის მუშაობა, მოსავალი, მავნებელი ცხოველების გაჩენა, საქარლის ჭირი, დიურთა ჭირა მუშებისა, ფასი ჭირნახულისა, რამდენი ჭირნახული ან საქარელი ისყიდება, საქარლის ჭურდობა, პურისა და თივის დაწვა, ტყის დაწვა. წყლების მდგომარეობა მდინარეებში და არხებში, მორწყვა და სხვ.

ეს ცნობანი შეიძლება შემოკლებულად დაიწეროს; ვინც რუსული არ აცის, შეუძლიან ადგილობრივ ან ევროპულ ენებზე დაწერილი გამოგზავნონ. საზოგადოება წლისდამოგეს სტრიქონში სამ კავიკს აძლევს იმ კორრესპონდენტებს, ვინც მთელი წლის განმავლობაში მუდამ თვე რიგანათ აგზავნიდა კორრესპონდენციებს, ასე რომ 12 კორრესპონდენცია გამოგზავნა; ამას გარდა საზოგადოების ანგარიშსა და ძრებას მუქთად უგზავნის. იმ კორრესპონდენტებს კი, რომელნიც ესთქვით სამ კორრესპონდენციას გამოგზავნიან წლის განმავლობაში, გაეგზავნებათ მუქთად საზოგადოების ანგარიშები.

არც ანგარიშებისა და არც ძრე-

ბი, სივრცე განსაზღვრული არ არის, ეს მასალების სივრცეზე და სიმრავლეზედ არის დამოკიდებული.

ძრებაში დაბეჭდილი ორიგინალური სტატიებისათვის საზოგადოება აძლევს ყოველ ბეჭდვის თაბახში (16 ფურც.) 32 მანეთს, და ნათარგმნი 20 მან.

სასურველია, რომ ორიგინალური სტატიების შინაარსი იყოს შემდეგი: ა). აღწერა ჩვენი მხრის სოფლის მეურნეობისა.

ბ). დაწვრილებითი აღწერა კერძო-პირების მამულებისა, სადაც ახალ წესით მიჰყავთ მეურნეობა ან რაიმე მაშინები აქვთ.

გ). ის საშუალებანი, რომელნიც ჩვენი მეურნეობის გაუმჯობესობისათვის საჭირონი არიან.

საზოგადოების რჩევა გაცნობებს ამ თავის გადაწყვეტილებას, მოწყალეო ხელმწიფე, და იმედოვნებს, რომ თქვენ დაეხმარებით ამ საქმეში, და უმორჩილესად გთხოვს, აცნობოთ—მიიღებთ თქვენ შრომას, თუ არა, რომ გამოგვიგზავნოთ კორრესპონდენციები და სტატიები ზემოხსენებულის პროგრამით.

მოგეყავს აქ, სამაგალითოდ, კორრესპონდენცია შარაიაშიდან:

შარაიაში, 20 დეკემბრს, 1876 წ.

(ამა-და-ამ კორრესპონდენტისა)

თბილი. დღეებია ჩვენკენ და ადგილობრივი მცხოვრებნი ამ ჟამად კიდევ ხვდნ და თესვენ ზურსა.

ტემპერატურა 20-0 რეომიურის ტერმომეტრით. რადგან თვის სიძვრეა, ამის გამო ზოგან ახლაც თიბვენ დარჩენილ ბალახს. თვლისამდი ფუთი თვის გადატანისათვის ორ შურს ვაძლევთ. შეზღოვების მორწყვა მინდვრებისა თითქმის სულ მოვრჩით. ზეჯილი ძალიან კარგია იმ ყანებშიაც, რომელიც წელს არ მოჰყავდათ. ნოემბერში წვიმები იყო და ამის გამო წელს კარგი მოსავლის იმედი გვაქვს.

ხორბალში ადგილობრივ ფუთში—1 მან. იძლეოვან, ქერში—90 კაპ., ბესს 3—4 ფუთიან. ტომარას სამ აბაზად ჰყიდულობენ. წვიმების შემდეგ მთებში ბალახი ამოჩნდა და ცხვრებს საკვები გაუჩნდათ. საბალახოები თათრებს აქვთ აღებული დესიატინა 60 70 კაპ. წელიწადში.

ძართველი მუშები ბევრი არიან; 7—8 მანეთად ღებიან თვეში, ექვსი თვის ვადით. საკმელ-სამშელი დამქირავებლის არის. დიური ქირა 40—50 კაპიკია (თვის ზარჯით). ძურდობა საქარლისა, მაღლა ღმერთის დიდი ხანია აღარ გვაწუხებს.

როგორც თვით შინაარსიდან ხედავთ, ეს კორრესპონდენცია ისეთი ალაგადამ არის მიღებული, სადაც ხალხი პურის მოყვანაზე ადგანან. სხვა მხრიდან, რალა თქმა უნდა, იმ

მეურნეობის ნაწილზე უნდა მოიწერონ, რომელსაც უნდა დაეხმარებოდნენ მნიშვნელობა ჰქონდეს მისდევენ.

ამ გვარი კორრესპონდენციები ბოლოს შეადგენენ, სხვათა შორის, ძვირფას მასალას კავკასიის სამეურნეო მდგომარეობის გასაცნობელად და აღსაწერად. შესაძლებელია, რომ ზოგს ამ კორრესპონდენციაში ისეთი შენიშვნები და საგნები იყვოს, რომელსაც საზოგადოება განსაკუთრებულ ყურადღებას მიაქცევს და მმართველობასაც აცნობებს.

თუ რომელსამე კორრესპონდენტს გაუჭარდება რიგზე კორრესპონდენციების გზავნა იმ მიზეზით, რომ იმ ალაგადამ უმახლობელეს ფორტის კანტორამდინ წიგნის გადატანის საშუალება არ არის, შეიძლება საზოგადოებამ იკისროს და იშუამდგომლოს პოლიციის უფლებასთან, რომლის საშუალებითაც ხსენებულ კორრესპონდენციების გავზავნა უფრო მოსათავსებელი იქნება.

ა. ა. თაიროვის მონდობილობით, ისყიდება სხვა და სხვა საშენი ხაზები ფიჭვისა და ვეხვის ტყისა—ერთის, ორის და სამის წლის ნახერხი. მასალა საუკეთესო ღირსებისა.

მისაც ამ ხეების შეძენა სურს, შეუძლიან მომართონ ჩემს სადგომში, არსენალის ქუჩაზე, სახლის № 31.

რასაც ვინ შემოიკეთეს ბეჯითად და დანიშნულ დროს შეესრულეს.

ამ ხის მასალის მოტანა ტყეებიდან ყოველ წელიწადს იქნება მარტის 20-დამ ვიდრე ნოემბრის 1-მდინ. 200 ხეზე ნაკლები ზაყაზი არ მიიღება.

ბუჰიივი (3—2)

კვირაობით, იარაშაში, უ. ზაქარია ჰიჭინაძესთან ისყიდება ყოველნაირი ძველი და ახალი ძარბული წიგნები.

(10—4)

წაქოლტი

თქმული

დავით ვივიშვილისაგან

ისყიდება სხვა და სხვა წიგნის მალაზიებში.

რ. გ. ა.	დ. ა.	ს. ა.	II კ.	III კ.	ცეცხლის გეგმა	შოშბა	ბირჟა	მან.	კაპ.	მაზანდა	მან.	კაპ.
თფილისი	936	454			ა) შოთიდან მიდის:	ა) თფილისიდან:	პეტერბურგი, 11 თებერ.			თფილისი, 17 თებერ.		
მცხეთა			68	38	მდისიკენ—ხუთშაბათს დილით.	სამზღვარ გარეთ, მუთისს, რუსეთს	მრთი მანეთი ღირს:			პური შორავლის ფო.	120	
ბორი	1221	841	240	123	სტამბოლს—კვირაობით, დილას.	—ყოველ დღე კვირას გარდა. ზუგდ.	ლონდონში 3 1/2 პენსი.	84		ძერი ფუთი.	87	
ხაშური	2	1110	392	18	ბ) მდისიდან:	ოთხშ., მხურგეთს—პარასკ და	პარიჟში 3 13 1/2 სანტიმი.	89		ბამბა მრეწვისა, ფუთი.	560	
ბეჟათუბანი			442	46	შოთისკენ—ხუთშაბ., ნასად. შსათ.	ოთხშაბ. ბაქოს—ოთხშ. სამშაფ. და	მსკონტი(სარგებლისფასი)	7 1/2		—ამერიკისა, ფუთი.	620	
შვირილა			581	23	სტამბოლს—ოთხშაბათს, შუადღეზე	შაბ. ქახეთს—სამშ. და შაბ.	ბანკის ბილიეთი 5 1/6	95	25	ბაჰრტილი ბამბა ფო.	7	
მუთისი	823		675	375	შოთიდან:	შოთიდან:	მოგებინი(პირველისფასი)	190		მატყული თუშური ფო.	670	
სამტრედია			773	429	სახუმადი.	I II III	მოგებინი (მეორე სესხი)	190	50	—თარაქმისა ფო.	4	
ახ.-სენაკი			857	476	მერჩამდი.	4 3 1	ბირაოს ფურცლები:			აბრეშუმის ნუბური სტ.	3	
შოთი	1144		975	542	ტაგანოვ.	20 50 15 50 5	თფილ. სააზნ. ბანკისა.			ძონი, ფუთი.	4	
					მდისამდი.	34 27 860	ხერსონის ბანკის (5 1/2)	82	75	ძონის სათელი ფუთი.	5	
						960	მოსკოვის (5 1/6).	81	50	სტარინის სათელი, ფ.	1160	
შოთი	840				ტელეგრაფი	მ. კაპ	აქციები:			ხორცი ძროხისა, ლიტ.	65	
ახ.-სენაკი			118	66	მ. სიტყვა თფილისიდან:		მდისის საეპრო ბანკის	250		—ცხვრისა, ლიტრა.	72	
სამტრედია			261	14	მუთისის, შოთს	1	შოთი-თფილ. რკინ. გზის			სპირტი, ვედრო.	8	
მუთისი	1151		341	69	ბორს, ღუშეთს, სიღნახს	50	შავიზღვის ცეცხ. გემების	497		შაქარი, ბოლც. ფუთი.	710	
შვირილა			398	21	როსტოვს მდისას მოსკოვს	2	კავკასიის და მერკურის.	206		ფხვნილი ფო.	540	
ბეჟათუბანი			533	296	პეტერბურგს, მარშავს.	3	პირვ. საზღვევ. საზოგ.	727	50	შავი გრგვალი, ფუთი	20	
ხაშური	541	16	584	324	მსპალეთში, შვეიცარიისაში	3	პეტერბ. საზღვევ. საზ.	235	50	ხეთი ქუეჯუთისა ფო.	530	
ბორი	723	36	736	49	იტალიაში და საფრანგეთში.	350	მოსკოვის საზღვევ. საზ.	269		მქოლ 1/2 იმპერიული.	7	
მცხეთა			985	4	ინგლისში.	375						
თფილისი	1016	724	975	542								